

Čas a „návraty“

Obecnou zkušeností je nevratné uplývání času. Ale zároveň platí, že neméně obecnou zkušeností je také jistá odolnost vůči tomuto uplývání (a od-plývání) času, jakási rezistence, ústící ve větší nebo menší trvalost. Z lidského hlediska (zejména dávného) se některé skutečnosti jeví jako naprosto trvalé (Aristotelés např. poukazuje na hvězdnou oblohu, které se sice „otáčí“, ale zůstává beze změna, pokud jde o rozložení hvězd a souhvězdí – s výjimkou planet). A právě ta trvalost se stále víc jeví jako žádoucí cíl: uplývání času zažívají lidé podobně jako zažívání hloubek a výšek s jistou závratí. Ale pro koho je tato pohyblivost a proměnlivost všeho zvláště charakteristická? Pro toho, kdo tou změnou ztrácí, eventuálně kdo by mohl ztrácet: tedy každý, kdo něco „má“, co by mohl ztratit, každý „majetník“, possidens. Heslo „beati possidentes“ platí jen za předpokladu, že nehrozí ztráta. A když už ke ztrátě dochází, případně došlo, je pochopitelné, že zraky toho, kdo ztratil a „už nemá“, se obracejí zpět, do minulosti, kdy „ještě měl“, kdy byl beatus. Naproti tomu ten, kdo nic nemá resp. nemá nic cenného, čeho ztráta by ho ohrožovala, kde tedy vlastně nemá, co by ztratil, toho změna neohrožuje a neděsí. Ba právě naopak: kdo nemá, co by ztrácel a oč by přicházel, může změnu očekávat spíše s nadějí. Ten pak nemá, proč by se vracel. Ovšem záleží na tom, zda ta jeho naděje je jen tak nahodilá a povrchní (např. že jen může přijít o svá pouta, o svou zátěž minulostí a přítomností), anebo je-li hlubší a míří k čemusi zásadnějšimu. Ten, kdo má silnou a hlubokou naději, je připraven projít i těžkými zkouškami, a to i když ty na něho dočasně mohou dotírat ještě hůř než všechno to, co nechal a nadále nechává za sebou, za svými zády. Není-li však jeho naděje dost silná a pevná, dochází k tomu, že na pravou povahu toho minulého (např. svého otročení) zapomíná a má chuť se vracet k oněm příslovečným „hrncům egyptským“. Nicméně: co to je vlastně ta silná, pevná naděje? Oč se může opírat? Pokud se opírá o něco již jsoucího, již existujícího, není to naděje „pravá“. Ale na druhé straně naděje, třeba velmi silná, která se neopírá a nemůže opírat o nic „jsoucího“, o žádné trendy a tendence, o žádné odhady na základě jejich poznání – nekončí taková naděje je v iluzích a neopájí se jen žádoucími, ale nereálnými iluzemi?

(Písek, 070829-1.)